

Кукуруз Оксана Володимирівна
Батанова Наталія Миколаївна

Енергетична політика ЄС: реформування та проблеми реалізації в контексті геополітичних викликів

УДК 32:620.9)ЄС
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-5.8>

Кукуруз Оксана Володимирівна
доктор політичних наук,
старший науковий співробітник відділу
правових проблем політології
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
вул. Трьохсвятительська, 4,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-1863-3028

Батанова Наталія Миколаївна
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник відділу
правових проблем політології
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
вул. Трьохсвятительська, 4,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-1828-6708

У статті вивчаються реформи в енергетичній сфері ЄС, проблеми, які виникають в ході їх реалізації. Проаналізовано основні інституційні зміни, які є підґрунтям спільної енергетичної політики ЄС. Наголошено, що енергетика є сферою спільної відповідальності держав-членів ЄС від початку євроінтеграції, але держави-члени й нині зберігають право визначати умови використання своїх енергоресурсів, обрання джерел енергії, структури енергопостачання і т. ін. З'ясовано зміни в енергетичній політиці ЄС у відповідь на вторгнення Росії в Україну та вепонізацію державою-агресором енергоресурсів. Досліджено проблеми, які виникають у процесі реалізації інституціями ЄС спільної енергетичної політики через недостатню солідарність держав-учасниць. Звернено увагу на процеси активного реформування ЄС ринку електроенергії задля захисту громадян від раптових цінових змін, прискорення «зеленого» переходу, досягнення енергонезалежності за ситуації, коли енергетична політика сильно узалежнена від геополітики. Відзначено досягнення державами ЄС згоди щодо укладення угоди про припинення залежності від імпорту російських енергоносіїв (Версальська декларація), реалізацію Плану REPowerEU, створення єдиної платформи для закупівлі скрапленого газу та водню, запуск механізму спільних закупівель газу AggregateEU та ін. Зауважено, що хоч ЄС і позбувається поступово енергозалежності від Росії, однак не виключені нові ризики в частині постачання від третіх держав, з якими лише налагоджується експорт енергоресурсів. Підкреслено, що частка імпорту ЄС енергії все ще залишається дуже високою. Вказано, що окремі держави ЄС ставлять національні інтереси вище за інтереси європейської спільноти. Аргументовано, що нині ЄС проходить випробування на енергетичну солідарність, позаяк держави-члени мають істотні відмінності характеристик національної енергетики.

Ключові слова: спільна енергетична політика держав-членів ЄС, енергетична безпека, вепонізація енергоресурсів, енергетична незалежність, енергетичний перехід.

Вступ. Дослідження енергетичної політики ЄС важливе в контексті європейської інтеграції України та об'єднання у березні 2022 року європейської та української енергосистем. Оскільки Україна стала членом «енергетичного Євросоюзу», приєднавшись до європейської енергетичної системи ENTSO-E, то широкий спектр питань функціонування енергосистеми ЄС становить практичний інтерес для України. Допомога істотно зруйнованій енергосистемі України від ЄС є критично важливою і в дні війни, і на наступному етапі повоєнної відбудови.

Водночас енергетичний сектор ЄС у 2022–2023 роках зазнає болісних трансформацій, які зумовлені не лише радикальними кроками, пов'язаними з поступовою відмовою від російських енергоносіїв, а й часто – відсутністю солідарності держав-членів ЄС у проведенні тих чи інших енергетичних реформ. ЄС є складний за конфігурацією, адже держави-члени подекуди національні інтереси ставлять вище загальноєвропейських. Історія, географія, ідентичність є цьому основними причинами. ЄС постійно стикається зі завданням, як поєднати 27 національних інтересів у єдиний загальноєвропейський інтерес. Енергетика, як одна з найбільш життєво важливих сфер й дже-

рело економічного зростання, гостро це відчуває, особливо після початку повномасштабної російської агресії щодо України. Відтак широке коло питань, пов'язане з масштабними енергетичними трансформаціями глобального та регіонального масштабу нині є у центрі уваги дослідників.

Мета та завдання. Метою дослідження є аналіз змісту реформ в енергетичній сфері ЄС та проблем, які виникають з їх реалізацією. Завданнями дослідження є: 1) проаналізувати правову основу проведення ЄС спільної енергетичної політики; 2) з'ясувати, як змінилася енергетична політика ЄС у відповідь на вторгнення Росії в Україну та вепонізацію державою-агресором енергоресурсів; 3) дослідити проблеми, які виникають у процесі реалізації інституціями ЄС завдань гарантування колективної енергетичної безпеки з огляду на відсутність солідарності держав-учасниць щодо окремих питань спільної енергетичної політики.

Методи дослідження. Для вивчення особливостей реформування енергетичної сфери ЄС застосована методологія неонституціоналізму. За її допомогою досліджено нормативно-правові ініціативи ЄС, а також проблеми, які виникають з їх реалізацією.

Результати. Правовою першоосновою для реалізації ЄС спільної енергетичної політики є Договір про функціонування ЄС (TFEU), зокрема – стаття 194. У ній зазначено, що енергетика є спільною відповідальністю держав-членів. Багато питань енергетичної політики віднесені до спільної компетенції, що свідчило про наміри реалізовувати державами-членами ЄС спільну енергетичну політику. Водночас кожна держава зберегла за собою право визначати умови використання своїх енергетичних ресурсів, вибір між різними джерелами енергії, загальну структуру свого енергопостачання тощо [2].

Відповідно до Стратегії Енергетичного союзу (2015) [3] ЄС має п'ять основних цілей енергетичної політики: 1) диверсифікувати європейські джерела енергії, забезпечуючи енергетичну безпеку через солідарність і співпрацю між державами ЄС; 2) забезпечити функціонування повністю інтегрованого внутрішнього енергетичного ринку, уможливаючи вільний потік енергії через ЄС завдяки належній інфраструктурі та без технічних чи регуляторних бар'єрів; 3) підвищити енергоефективність та зменшити залежності від імпорту енергоресурсів, скоротити викидів та сприяти створенню робочих місць і зростанню; 4) декарбонізувати економіку та рухатися до низьковуглецевої економіки відповідно до Паризької кліматичної угоди (2015); 5) сприяти дослідженням у сфері технологій з низьким вмістом вуглецю та екологічно чистих енергетичних технологій, а також віддавати пріоритет науковим дослідженням та інноваціям для стимулювання енергетичного переходу та підвищення конкурентоспроможності.

У жовтні 2014 року держави ЄС узгодили, а у жовтні 2018 року переглянули поточні енергетичні цілі. На цей момент актуально було: 1) збільшити до 32% частку відновлюваних джерел енергії в енергоспоживанні; 2) покращити енергоефективність на 32,5%; 3) досягти взаємозв'язку щонайменше 15% електроенергетичних систем ЄС. Тут мається на увазі фізична інтегрованість енергетичної інфраструктури між державами-членами ЄС, коли кожна держава повинна мати електричні кабелі, які дозволять транспортувати принаймні 15% електроенергії, виробленої на її території, через кордони до сусідніх держав ЄС.

Поточна енергетична криза може зробити досягнення стратегічної енергетичної автономії ЄС ще важчим завданням, аніж до 2022 року. Фактично кинута виклик усім чотирьом цілям ст. 194 Договору про функціонування ЄС: 1) забезпечити функціонування енергетичного ринку; 2) забезпечити безпеку енергопостачання в ЄС; 3) сприяти енергоефективності та енергозбереженню та розвитку нових і відновлюваних видів енергії; 4) сприяти взаємозв'язку енергетичних мереж. Ці цілі були сформульовані тоді, коли першочерговою пробле-

мою була трансформація національних енергетичних ринків з високим ступенем державної власності на європейський енергетичний ринок. Нині цілі дещо змінилися під впливом геополітичних викликів. Наприклад, пов'язана з війною в Україні енергетична криза змусила країни ЄС відновити роботу вугільних електростанцій, перезапустити резервні електростанції, що працюють на вугіллі. Це зумовило низку нових проблем в частині обов'язкового скорочення викидів CO₂. Однак при цьому держави ЄС все ж мають плани поступово припинити виробництво електроенергії на вугіллі.

У липні 2021 року Європейською Комісією було запропоновано пакет ЄС «Готові до 55» («Fit for 55»). Це набір нормативно-правових пропозицій щодо перегляду та оновлення законодавства ЄС і впровадження нових ініціатив задля забезпечення відповідності енергетичної політики ЄС кліматичним цілям. «Fit for 55» спрямований на узгодження всіх кліматичних та енергетичних цілей. Він складався з перегляду всіх актів ЄС щодо клімату та енергетики. ЄС взяв на себе юридичні зобов'язання: 1) скоротити до 2030 року викиди парникових газів щонайменше на 55% порівняно з рівнем 1990 року; 2) скоротити до 2050 року викиди парникових газів до нуля. Такий план поклав на держави ЄС зобов'язання удосконалити національне законодавство, щоб зробити європейський континент кліматично нейтральним до 2050 року. «Fit for 55» охоплює законопроекти щодо: системи торгівлі викидами; регулювання розподілу зусиль щодо скорочення викидів; землекористування та лісового господарства; інфраструктури альтернативних видів палива; механізму коригування на кордоні викидів вуглецю; фонду соціального клімату; екологічного авіаційного палива та більш екологічного палива в судноплаванні; зменшення викидів метану; стандартів викидів CO₂ для легкових автомобілів і мікроавтобусів; оподаткування енергоносіїв; відновлюваних джерел енергії; енергоефективності; енергоефективності будівель [4].

У лютому 2022 року російське вторгнення в Україну змусило інституції ЄС переглянути графік реформ в енергетичному секторі. Вепонізація Росією енергоресурсів прискорила перехід до відновлюваних джерел енергії, активізувала питання енергоощадності. ЄС не відреагував на ультиматум російської влади (березень 2022 р.) щодо оплати за газ у рублях, позаяк це допомогло б Росії частково обійти накладені на неї санкції. Важливо, що реакція інституцій ЄС була дуже швидкою. Зокрема Версальська декларація (10–11.03.2023 р.) [8] присвятила окремий розділ питанню зменшення енергозалежності, позаяк поточна ситуація вимагає ретельної переоцінки того, як забезпечити енергетичну безпеку. Держави ЄС дійшли згоди щодо якнайшвидшого припинення залежності від імпорту російського газу, нафти та вугілля шляхом:

прискорення зменшення залежності від викопного палива; диверсифікації постачання і маршрутів, у т. ч. завдяки використанню зрідженого природного газу та розробки біогазу; подальшого розвитку європейського ринку водню; прискорення розвитку відновлюваних джерел енергії; повної синхронізації електромереж у межах ЄС; підвищення енергоефективності та управління споживанням енергії і т. ін.

Фактично Версальська декларація вивела енергетичну політику в центр політики ЄС, наголошуючи на необхідності розбудови європейського енергетичного суверенітету. На виконання задекларованого у Версальській Декларації Європейська Комісія прийняла низку актів та рішень. Їх кількість є доволі значна, тому вкажемо на основні.

1. 08.03.2022 р. Європейська Комісія оприлюднила повідомлення, адресоване інституціям ЄС «REPowerEU: Спільні європейські дії для більш доступної, безпечної та стійкої енергії» [6]. Аргументовано потребу пришвидшення переходу на чисту енергію задля зміцнення енергетичної незалежності Європи. Подолання залежності від російського викопного палива було позиційоване як спосіб прискорити зміну енергетичного балансу в державах-членах, що має відобразитися на функціонуванні усього ринку електроенергії ЄС. Саме тут була задекларована готовність Європейської Комісії розробити план REPowerEU у співпраці з державами-членами, щоб підтримати диверсифікацію енергопостачання, прискорити перехід до відновлюваної енергії та підвищити енергоефективність.

Досягнуто домовленості між державами ЄС щодо істотного скорочення енергоспоживання. До кінця десятиліття споживання енергії заплановано скоротити ще на 11,7%, аніж планувалося раніше. З 2024 по 2030 роки держави ЄС повинні щорічно скорочувати кінцеве енергоспоживання в середньому на 1,49% і поступово вийти на показник 1,9% до кінця 2030 року. Також досягнуто домовленості збільшити частку відновлюваних джерел енергії в енергоспоживанні вже до 42,5%, а у 2030 році – досягти 45%. Така динаміка зумовлена саме агресивною політикою Росії, яка запустила дуже багато процесів в межах ЄС.

2. 18.05.2022 р. прийнято план REPowerEU [5], який спрямований на забезпечення енергетичної незалежності і розрахований до 2030 року. В основі цього плану – енергоефективність, збільшення споживання енергії з відновлюваних джерел, перехід з газу на електрику, посилення заходів щодо диверсифікації джерел постачання газу. Заходи з енергоефективності та пошуку альтернативних джерел імпорту природного газу поєднуються зі збільшенням споживання біометану та водню. План передбачає відмову від російського газу, пришвидшений перехід на «зелені» джерела енергії,

створення єдиної платформи закупівлі ресурсів та вирішення кліматичної кризи і т. ін. У результаті реалізації плану очікується прискорений перехід на відновлювальні джерела енергії у промисловості, побуті, що вимагає значного фінансування (на реалізацію плану виділено 300 млрд євро).

3. 25.04.2023 р. введено в дію механізм спільних закупівель газу ЄС AggregateEU, який спрямований допомогти заповнити європейські сховища до зими та запобігти конкуренції між державами ЄС на світових ринках за паливо. В межах AggregateEU агрегується попит та здійснюються спільні закупівлі. AggregateEU організовує тендерні раунди кожні два місяці починаючи від квітня 2023 року. 25 постачальників газу долучилися до першого раунду у травні 2023 року, з пропозицій яких були обрані найбільш привабливі.

Виникає питання про те, наскільки реалізуються всі плани європейських інституцій щодо енергетичного переходу, відмови від російських енергоносіїв і под. Важливо зрозуміти, з якими труднощами постає нині ЄС у процесі гарантування колективної енергетичної безпеки. Під час зими 2022–2023 років ЄС вдалося обмежити вплив енергетичної кризи завдяки диверсифікації постачання, заповненню газосховищ і відносно м'якій зимі [7]. Однак багато очевидних проблем зберігаються, наприклад:

1) енергетична політика дедалі більше визнається геополітикою; пом'якшення впливу геополітики на енергетичний сектор – надважливе завдання;

2) хоча диверсифікація імпорту газу з Росії й зменшила залежність від одного великого постачальника, однак залежність від кількох інших третіх країн може створити нові ризики постачання;

3) той факт, що ЄС імпортує майже 60% своєї енергії, свідчить, що справжня стратегічна автономія ЄС в енергетиці ще далека від досягнення;

4) хоч високі ціни на викопне паливо можуть прискорити перехід до відновлюваних джерел енергії, короткострокові інвестиції в альтернативні викопні види палива та обмеження цін на енергоносії ризикують послабити стимули для «зеленого» переходу;

5) покращене транскордонне підключення до енергетичних мереж чутливе до ще неперевіреного ризику відсутності повної солідарності між державами-членами ЄС у випадку структурної кризи постачання.

Щоб посилити стратегічну енергетичну автономію, ЄС має впоратися з усіма викликами, зумовленими поточною енергетичною кризою, навчитися прогнозувати нові можливі ризики й оперативно реагувати на них. У цих питаннях солідарність держав-членів ЄС є критично важливою. А проблеми зі солідарністю є і вони зумовлені багатьма чинниками. До прикладу, відмінності у структурі енер-

госпоживання між державами ЄС: якщо Франція активно використовує атомну енергію (42% в енергобалансі), то Польща й Естонія узалежнені від викопного палива (47% і 72% відповідно). Такого типу відмінності ускладнюють реалізацію плану єдиної енергетичної політики.

Наведемо кілька прикладів, які засвідчують, що попри амбітні плани, ЄС стикається з викликами у гарантуванні енергетичної безпеки саме через нестачу солідарності між державами, все ще превалювання національних інтересів над національними.

1. В той час як ЄС спрямований на звільнення від енергетичної залежності від Росії, Угорщина навпаки поглиблює її. Ця держава не підтримала посилення обмежень проти російського нафтогазового сектора на тлі війни в Україні. Також дії Угорщини часто вступають у суперечність зі «зеленим» курсом ЄС. Уряд В. Орбана активізував видобуток вугілля (з 1,5 до 2 млрд кубометрів), заборонив експорт енергоресурсів. У квітні 2023 року було укладено домовленість з Росією про збільшення постачання газу (80–85% природного газу в Угорщину надходить з Росії) та оновлено угоду про фінансування і будівництво атомної електростанції «Пакш». Угорський уряд вважає підвищення енергетичної безпеки своєї держави нині важливішим, ніж досягнення кліматичних цілей ЄС, звільнення спільноти європейських держав від енергетичної залежності від Росії. Навіть програми ЄС щодо реконструкції будівель задля суттєвого скорочення споживання енергії Угорщина не виконує належно. Попри таку антисолідарну поведінку, ЄС продовжує інвестувати в енергетичну сферу Угорщини, наприклад, у червні 2023 року Європейська Комісія схвалила допомогу розміром 1,1 млрд євро на потужні накопичувачі енергії.

2. У червні 2023 року держави ЄС не змогли узгодити нові правила для реформи ринку електроенергії, що покликане унеможливити повторення енергетичної кризи 2022 року та стрімке зростання цін на енергію. Конфлікт був спричинений продовженням субсидії для вугільних електростанцій [1], функціонування яких важливе для багатьох держав ЄС. Наприклад, Польща отримує близько 70% електроенергії саме з вугілля, і зацікавлена у тривалій підтримці (до 2028 р.) таких електростанцій. Аргументом за продовження субсидій став і той факт, що стабільне виробництво електроенергії в Польщі дозволить за потреби підтримати Україну резервною енергією. Натомість низка держав (як от Австрія, Бельгія, Німеччина, Люксембург) виступили проти продовження субсидій для вугільних електростанцій, позаяк це суперечить цілям ЄС щодо боротьби зі зміною клімату.

3. Держави ЄС розходяться в позиціях через питання підтримки атомної енергетики. Найго-

стріше щодо цього дебатують Німеччина та Франція. Німеччина 15.04.2023 р. закрила останню свою атомну електростанцію, відмовившись від такої енергетики, хоч нині й змушена імпортувати енергію з огляду на її дефіцит. Відтак ця держава відкидає всі енергетичні ініціативи ЄС, які визнають цінність ядерної енергії як джерела енергії з низьким вмістом вуглецю. Натомість Франція розглядає ядерну енергію як стійке джерело енергії, отримує більшу частину енергії саме від атомних електростанцій.

Висновки. Енергетика визначена сферою спільної відповідальності держав-членів ЄС ще від початку євроінтеграційних процесів. Багато питань енергетичної політики були віднесені до спільної компетенції. Однак держави-члени ЄС й нині зберігають право визначати умови використання своїх енергетичних ресурсів, право вибору джерел енергії, загальну структуру енергопостачання і т. ін. Нині серед цілей енергетичної політики ЄС є: диверсифікація джерел енергії; забезпечення функціонування повністю інтегрованого внутрішнього енергетичного ринку з належною інфраструктурою та без технічних, регуляторних бар'єрів; підвищення енергоефективності; зменшення залежності від імпорту енергоресурсів; скорочення викидів; декарбонізація економіки та рух до низьковуглецевої економіки; сприяння дослідженням та інноваціям для стимулювання енергетичного переходу та ін.

ЄС активно реформує свій ринок електроенергії, щоб захистити громадян від раптових стрибків цін, прискорити «зелений» перехід, досягти енергонезалежності. Російське вторгнення в Україну спонукало переглянути графік реформ в енергетичному секторі. Вепонізація Росією енергоресурсів прискорила перехід до відновлюваних джерел енергії, активізувала питання енергоощадності. Держави ЄС дійшли згоди щодо якнайшвидшого припинення залежності від імпорту російського газу, нафти та вугілля, принаймні формально це задекларували усі держави, навіть Угорщина, у Версальській декларації. План REPowerEU охопив питання гарантування енергетичної незалежності ЄС на період до 2030 року. Серед уже втілених ініціатив, спрямованих на енергетичну безпеку є створення єдиної платформи закупівлі скрапленого газу та водню, введення в дію механізму спільних закупівель газу AggregateEU та ін.

Проблемою залишається те, що енергетична політика ЄС дуже залежить від геополітики. Хоч ЄС і позбувається поступово енергозалежності від Росії, однак не виключені нові ризики постачання від третіх держав, з якими лише налагоджується експорт енергоресурсів. Частка імпорту ЄС енергії все ще залишається дуже високою. Наразі не до кінця зрозуміло, наскільки солідарними будуть усі

держави ЄС у випадку масштабного енергодефіциту.

Дисбаланс у плани ЄС з реалізації єдиної енергетичної політики вносить те, що окремі держави ставлять національні інтереси вище за інтереси європейської спільноти, а відтак своїми діями суперечать «зеленому» курсу ЄС, не достатньо підтримують посилення обмежень проти російського нафто-газового сектора, розходяться в позиціях щодо підтримки атомної енергетики й т. ін. Не всі держави ЄС були однаково узалеженні від російських енергоресурсів. Різними є темпи їх переходу до «зеленої» енергетики й т. д. Вони мають дуже відмінний енергобаланс, різною мірою узалеженні від викопного палива та атомної енергії, мають неоднаковий ринок відновлювальних джерел енергії та под. Фактично нині ЄС проходить випробування на енергетичну солідарність, позаяк держави-члени мають істотні відмінності (технологічні, ресурсні, фінансові та ін.).

ЄС намагається оптимізувати свою відповідь на енергетичну кризу за будь-яких сценаріїв, але очікує від кожної держави-члена певних поступок задля припинення залежності від російської енергії та прискорення «зеленого» переходу. Наразі саме національні уряди держав ЄС визначатимуть перспективу успішної реалізації плану REPowerEU та низки інших енергетичних ініціатив. Більшість запропонованих заходів потребують або національного впровадження, або координації між державами ЄС. При цьому не менш важливою є політична воля керівних органів ЄС, послідовність у реалізації запланованого.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Abnett K. *EU countries fail to agree energy reforms after coal subsidy clash*. URL: <https://www.reuters.com/business/energy/late-push-coal-subsidies-upsets-eu-deal-energy-reforms-2023-06-19/> (дата доступу: 23.06.2023).
2. *Consolidated Version of Treaty on the Functioning of the European Union*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN> (дата звернення: 14.06.2023).
3. European Commission. *A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy*. URL: http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1bd46c90-bdd4-11e4-bbe1-01aa75ed71a1.0001.03/DOC_1&format=PDF (дата звернення: 15.06.2023).
4. European Commission. *'Fit for 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021D0550> (дата звернення: 16.07.2023).
5. European Commission. *REPowerEU Plan*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:230:FIN>. (дата звернення: 14.07.2023).
6. European Commission. *REPowerEU: Joint European Action for more affordable, secure and sustainable energy*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:108:FIN> (дата звернення: 04.06.2023).
7. European Parliament. *Four challenges of the energy crisis for the EU's strategic autonomy*. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)747099](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)747099)
8. *Versailles Declaration*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf> (дата звернення: 12.05.2023).

The EU's energy policy: reform and implementation issues in the context of geopolitical challenges

Kukuruz Oksana Volodymyrivna

Doctor of Political Sciences,
Senior Researcher at the Department
of Legal Problems of Political Science
V. M. Koretsky Institute of State and Law
of the National Academy of Sciences
of Ukraine
Tryokhsviatitelska str., 4, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-1863-3028

Batanova Nataliia Mykolaivna

PhD in Law,
Senior Researcher at the Department
of Legal Problems of Political Science
V. M. Koretsky Institute of State and Law
of the National Academy of Sciences
of Ukraine
Tryokhsviatitelska str., 4, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-1828-6708

The article examines the reforms in the energy sector of the EU, and the problems that arise in the course of their implementation. The main institutional changes that are the basis of the common energy policy of the EU are analyzed. It was emphasized that energy is the area of joint responsibility of the EU member states since the beginning of European integration, but the member states still retain the right to determine the conditions for the use of their energy resources, the choice of energy sources, the structure of energy supply, etc. The changes in the energy policy of the EU in response to Russia's invasion of Ukraine and the weaponization of energy resources by the aggressor state have been clarified. The problems that arise in the process of implementation of the common energy policy by the EU institutions due to the insufficient solidarity of the participating states are studied. Attention is drawn to the processes of active reform of the EU electricity market in order to protect citizens from sudden price changes, accelerate the "green" transition, and achieve energy independence in situations where energy policy is strongly dependent on geopolitics. It was noted that the EU states reached an agreement on ending dependence on Russian energy imports as soon as possible (Versailles Declaration), the implementation of the REPowerEU Plan, the creation of a single platform for the purchase of liquefied gas and hydrogen, the launch of the AggregateEU joint gas procurement mechanism, etc. It was noted that although the EU is gradually reducing energy dependence on Russia, new risks in terms of supplies from third countries, with which the export of energy resources is only being established, are not excluded. It is emphasized that the share of EU energy imports still remains very high. It is indicated that individual EU states put national interests above the interests of the European community. It is argued that the EU is currently undergoing a test of energy solidarity, since the member states have significant differences in the characteristics of national energy.

Key words: joint energy policy of EU member states, energy security, weaponization of energy resources, energy independence, energy transition.